

УДК 338.49:339.2

<https://doi.org/10.31470/2306-546X-2018-39-121-128>

УРБАНИЗАЦІЯ ЯК ВИКЛИК ПРОДОВОЛЬЧІЙ БЕЗПЕЦІ КРАЇНИ

Шелудько Л. В.

Актуальність теми дослідження. На ситуацію із забезпеченням і споживанням продовольства, а також на продовольчу безпеку в світі впливає ряд глобальних тенденцій. Основною з них є зростання чисельності населення світу за рахунок країн, що розвиваються і урбанізація населення. Відповідно тема продовольчої безпеки в умовах урбанізації набуває актуального значення.

Постановка проблеми. Слід зауважити, що урбанізація змінює кількість та структуру продуктів харчування, забезпечує зростання попиту на якісну продукцію, справляє вплив на продовольчу безпеку та економічну безпеку країни взагалі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Урбанізація є дуже складним явищем, тому багато відомих зарубіжних та вітчизняних вчених різних напрямів науки досліджували різноманітні аспекти урбанізації. Разом з тим, переважна більшість публікацій здебільшого має теоретичний характер та висвітлює демографічні та географічні аспекти урбаністичних процесів, тоді як питання економічного аналізу і вплив урбанізації на продовольчу безпеку залишаються недостатньо дослідженими.

Постановка завдання, методи дослідження. Метою статті є дослідження процесу урбанізації як у світі, так і в Україні, а також виявлення впливу урбаністичних процесів на економічний розвиток країн та продовольчу безпеку з метою розроблення рекомендацій щодо перспектив та можливостей для України.

Викладення основного матеріалу (результати роботи). В роботі було проаналізовано основні процеси урбанізації що відбуваються окремо по країнах та у світі в цілому, а також в Україні. Визначено вплив процесів урбанізації на економічний розвиток країн, а саме, що країни з високим рівнем урбанізації мають високий економічний розвиток і відповідно високий валовий національний продукт в розрахунку на 1 жителя. З'ясовано, що урбанізація також впливає на продовольчу безпеку країн, оскільки чисельність міського населення зростає, змінюється структура споживаних продуктів, зростає попит на продовольство.

Висновки. Урбанізація представляє як виклик, так і можливість для розвитку сільського господарства, а також забезпечення продовольчої безпеки. Урбанізація дає можливості для України в умовах зростаючого попиту на продовольство, покращити свій експортний потенціал.

Ключові слова: урбанізація, продовольча безпека, міське населення, сільське населення, валовий національний продукт.

УРБАНИЗАЦИЯ КАК ВЫЗОВ ПРОДОВОЛЬСТВЕННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ СТРАНЫ

Шелудько Л. В.

Актуальность темы исследования. На ситуацию с обеспечением и потреблением продовольствия, а также на продовольственную безопасность в мире влияет ряд глобальных тенденций. Основным из них является рост численности населения мира за счет развивающихся стран и урбанизация населения. Согласно этому тема продовольственной безопасности в условиях урбанизации приобретает актуальное значение.

Постановка проблемы. Следует заметить, что урбанизация изменяет количество и структуру продуктов питания, обеспечивает рост спроса на качественную продукцию, производит влияние на продовольственную безопасность и экономическую безопасность страны в целом.

Анализ последних исследований и публикаций. Урбанизация является очень сложным явлением, поэтому многие известные зарубежные и отечественные ученые различных направлений науки исследовали аспекты урбанизации. Вместе с тем, подавляющее большинство публикаций в основном носит теоретический характер и освещает демографические и географические аспекты урбаністических процессов, тогда как вопросы экономического анализа и влияние урбанизации на продовольственную безопасность остаются недостаточно исследованными.

Постановка задачи, методы исследования. Целью статьи является исследование процесса урбанизации как в мире, так и в Украине, а также выявление влияния урбаністических процессов на экономическое развитие стран и продовольственной безопасности с целью разработки рекомендаций относительно перспектив и возможностей для Украины.

Изложение основного материала (результаты работы). В работе были проанализированы основные процессы урбанизации происходящих отдельно по странам и в мире в целом, а также в Украине. Определено влияние процессов урбанизации на экономическое развитие стран, а именно, что

страны с высоким уровнем урбанизации имеют высокое экономическое развитие и соответственно высокий валовой национальный продукт в расчете на 1 жителя. Выяснено, что урбанизация также влияет на продовольственную безопасность стран, поскольку численность городского населения растет, изменяется структура потребляющих продуктов, растет спрос на продовольствие.

Выводы. Урбанизация представляет как вызов, так и возможность для развития сельского хозяйства, а также обеспечение продовольственной безопасности. Урбанизация дает возможности для Украины в условиях растущего спроса на продовольствие, улучшить свой экспортный потенциал.

Ключевые слова: урбанизация, продовольственная безопасность, городское население, сельское население, валовой национальный продукт.

URBANIZATION AS A CHALLENGE FOR THE FOOD SAFETY OF A COUNTRY

Sheludko L.V.

Actuality of the research topic. A number of global trends affects food supply and consumption, as well as food security in the world. The main one is the growth of the world population primarily in emerging countries and urbanization of the population. Accordingly, the topic of food security in the context of urbanization becomes highly relevant.

Problem statement. It should be noted, that urbanization changes the quantity and structure of food products, increases the demand for quality products, impacts on food security and economic security of the country in general.

Review of recent research and publications. Urbanization is a very complex subject; so many well-known foreign and domestic scientists from different fields of science have studied various aspects of urbanization. At the same time, the vast majority of publications are mostly theoretical and cover the demographic and geographical aspects of urban processes, while the issues of economic analysis and the impact of urbanization on food security remain inadequately studied.

Task statement, research methods. The article aims to study the process of urbanization in the world and in Ukraine, as well as to identify the impact of urban processes on the economic development of countries and food security in order to develop recommendations on prospects and opportunities for Ukraine.

Presentation of the main material (results of work). The paper describes the main processes of urbanization, which take place in different countries and in the world as a whole, as well as in Ukraine. The influence of urbanization processes on the economic development of the countries is determined, namely, that the countries with high level of urbanization have high economic development and accordingly the high Gross National Product per capita. It has been discovered, that urbanization also affects the food security of countries, as the number of urban population increases, the structure of consumer products changes, and the demand for food increases as well.

Summary. Urbanization represents both a challenge and an opportunity for the development of agriculture, as well as food security. Urbanization provides opportunities for Ukraine in the face of growing demand for food, to improve its export potential.

Key words: urbanization, food safety, urban population, rural population, gross national product.

JEL Classification: Q18, E21

Актуальність теми дослідження. На ситуацію із забезпеченням і споживанням продовольства, а також на продовольчу безпеку в світі впливає ряд глобальних тенденцій:

- зростання чисельності населення світу за рахунок країн, що розвиваються. Виникає потреба у нарощуванні виробництва сільськогосподарської продукції;
- урбанізація населення. В даний час більше половини населення світу проживає в містах;
- збільшення масштабів голоду і недоїдання. За оцінками ООН, число тих, хто недоїдає склало в 2016 році 815 млн. чоловік (на 38 млн. більше в порівнянні з попереднім роком);
- підвищення калорійності раціону харчування населення внаслідок зростання доходів і урбанізації в країнах, що розвиваються. Жителі найменш розвинених країн споживають з продуктів тваринного походження 7,8% калорій, що розвиваються - 15,1%, розвинених - 23,6% (до 2024 року цей показник складе 8,2%, 17,9% і 24,3% відповідно);
- орієнтація споживачів у розвинених країнах на підвищення якості і безпеки харчування;
- скорочення резервів нарощування сільськогосподарського виробництва. До 2024 року динаміка сільськогосподарського виробництва в світі прогнозується на рівні 1,5%;
- зміна клімату та пов'язане з ним зниження стійкості сільськогосподарського виробництва.

У цьому переліку урбанізація займає ключову позицію і в тій чи іншій мірі представлена у всіх пунктах. Тому вважаємо за потрібне більш детально зупинитись саме на питанні впливу урбанізації на забезпечення населення продовольством.

Урбанізація – це складний соціально-економічний процес, що проявляється у зростанні міських поселень, концентрації населення в них, особливо в великих містах і притаманного цьому міського стилю життя та зумовлену постійну модернізацію суспільства. Урбанізація сьогодні суперечливо поєднується з викликами, зумовленими необхідністю реалізації цілей, завдань та індикаторів продовольчої безпеки країн. Глобалізація процесу урбанізації особливо проявляється у країнах що розвиваються. Цьому властива поява псевдоміських жителів, чисельність яких стрімко зростає - це зумовлено відсутністю роботи та засобів існування на селі. Урбанізація також справляє великий вплив на навколишнє природне середовище – це збільшення кількості сміття, важкість його переробки, забрудненість води, викиди та вихлопи автотранспорту у атмосферу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Така роль вказаної проблематики у сучасному розвитку зумовлює особливу актуальність дослідження питань урбанізації у взаємозв'язку із продовольчою безпекою країни. Урбанізація є дуже складним явищем, тому багато відомих зарубіжних та вітчизняних вчених різних напрямів науки досліджували різноманітні аспекти урбанізації. Серед зарубіжних учених слід виділити таких дослідників як: О. Голфер [1], В. Чилде [2], Й. Гуглер, У. Фленеган [3], В. Костелло [4], М. Діар [5]. Методологічні та теоретико-методичні проблеми урбанізації та шляхи їх регулювання та вирішення досліджено в працях таких вітчизняних вчених як: О. М. Гончар [6], Г. О. Комарницька [7], А. Буряченко [8], І. В. Гукалова [9]. Разом з тим, переважна більшість публікацій здебільшого має теоретичний характер та висвітлює демографічні та географічні аспекти урбаністичних процесів, тоді як питання економічного аналізу і впливу урбанізації на продовольчу безпеку недостатньо представлені і залишаються поза увагою вчених.

Постановка завдання, методи дослідження. Метою статті є дослідження процесу урбанізації як у світі, так і в Україні, а також впливу урбаністичних процесів на економічний розвиток країн та продовольчу безпеку з метою розроблення рекомендацій щодо перспектив та можливостей для України.

Викладення основного матеріалу (результати роботи). Міста в усьому світі швидко ростуть, і у величезних масштабах сьогодні, все більше людей живуть в міських районах, ніж у сільських, а до 2050 року дві третини населення світу буде жити в містах. Ця урбанізація зосереджена в країнах, що розвиваються – з 2,5 мільярдів людей, які, як очікується, додадуть до міського населення світу до 2050 року, 90 відсотків з них будуть жити в Азії та Африці [10].

Поряд зі змінами технологій, впровадження у виробництво високопродуктивних сортів рослин і порід тварин визначальною складовою економіки сільськогосподарського виробництва є люди, що живуть у сільській місцевості й працюють у сільському господарстві [11]. Відтворення чисельності населення є умовою виживання людства. Ця проблема стала об'єктом вивчення майже всіх наук [12].

Якщо проаналізувати зміни чисельності сільського населення взагалі у світі, то спостерігається чітка тенденція до зменшення частки сільського населення як на світовому, так і на регіональному рівнях. Так, якщо у 1950 році частка сільського населення у світі становила 64,4%, то в 2016 році – вже тільки 30% [11].

Проаналізувавши дані по країнах щодо показників урбанізації, ми з'ясували, що у невеликому відсотку країн світу рівень урбанізації зменшується – тобто зростає відсоток сільського населення і зменшується відсоток міського (рис. 1).

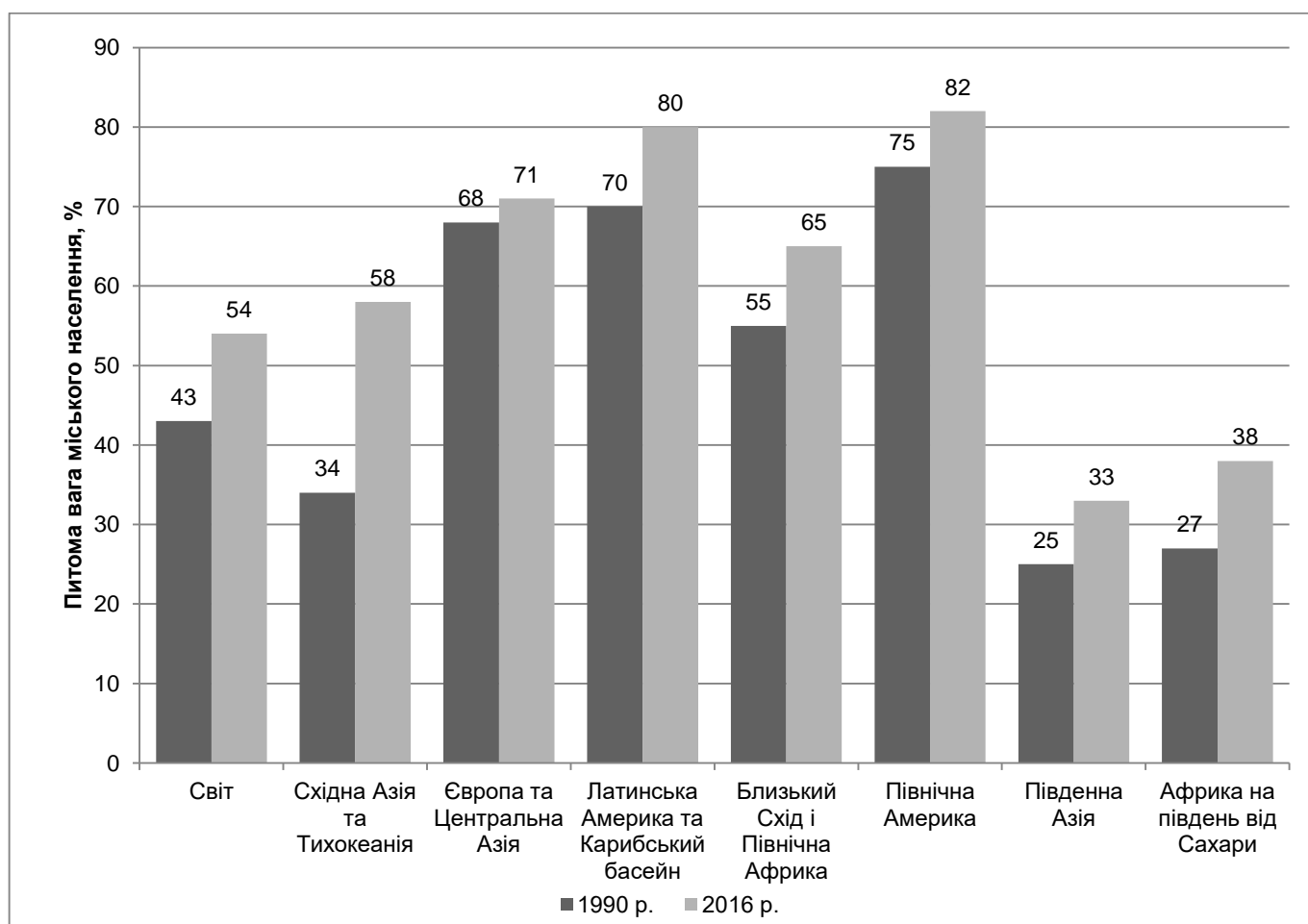

Рисунок. 1. Питома вага міського населення у світі в 1990 р. та 2016 р., %
 Побудовано за даними [13].

До таких країн в основному належать невеликі країни з невеликою чисельністю населення такі, як Андорра чисельність міського населення якої у 1990 році становила 52 тис. чол., а у 2016 р. - 65 тис. чол., або 95 і 85% відповідно міського населення відносно загальної чисельності населення. Також до цієї групи належать такі країни, як Антигуа, Вірменія, Аруба, Барбадос, Чеська Республіка, Естонія, Грузія, Казахстан, Ліберія, Литва, Македонія, Молдова, Гвінея, Філіпіни, Самоа, Словачія, Шрі Ланка, Таджикистан, Узбекистан. У всіх інших країнах відсоток міського населення за аналізований період зріс. Наприклад у таких країнах, як Албанія, Ангола, Бангладеш, Білорусь, Болівія, Камерун, Китай, Куба, Данія, Індія, Португалія, Іспанія та інші. Є країни, у яких населення міст зросло у декілька разів, наприклад якщо у Камеруні у 1990 р. було 4,6 млн міських жителів, то у 2016 р. – 12,9 млн, також ситуація у Китаї (300,2 та 782,9 млн. чол.), Ефіопії (6,1 та 20,4 млн. чол.), Гані (5,3 та 15,4 млн. чол.), Мадагаскарі (2,7 та 8,9 млн. чол.), Непалі (1,7 та 5,5 млн. чол.), Нігерії (28,3 та 90,4 млн. чол.), Руанді (0,3 та 3,5 млн. чол.), Об'єднаних Арабських Еміратах (1,5 та 7,9 млн. чол.) та ін.

Невелику групу становлять країни у яких міське населення становить понад 90 %. Це переважно високорозвинені країни такі, як Австралія (90), Бельгія (98), Бермуди (100), Гонконг (100), Ісландія (94), Ізраїль (92), Японія (94), Кувейт (98), Мальта (96), Нідерланди (91), Сінгапур (100), Уругвай (95) та ін.[13].

Провівши відповідне групування країн за валовим національним доходом (ВНД) в розрахунку на 1 жителя країни, ми з'ясували, що прослідковується чітка залежність між ВНД та питомою вагою міського населення у загальній його чисельності (рис. 2). Так у країнах з високим доходом (відповідно до методики розрахунку Світового Банку такими вважаються країни в яких ВНД в розрахунку на одного жителя становить 12235 дол. США і більше) рівень урбанізації становив у 1990 році 75 %, а у 2016 році уже 82 %. А у країнах з низьким ВНД на душу населення (країни з доходом нижче 995 дол. США на 1 людину) – також найнижчий рівень урбанізації – 24 та 32 % відповідно у 1990 та 2016 рр.

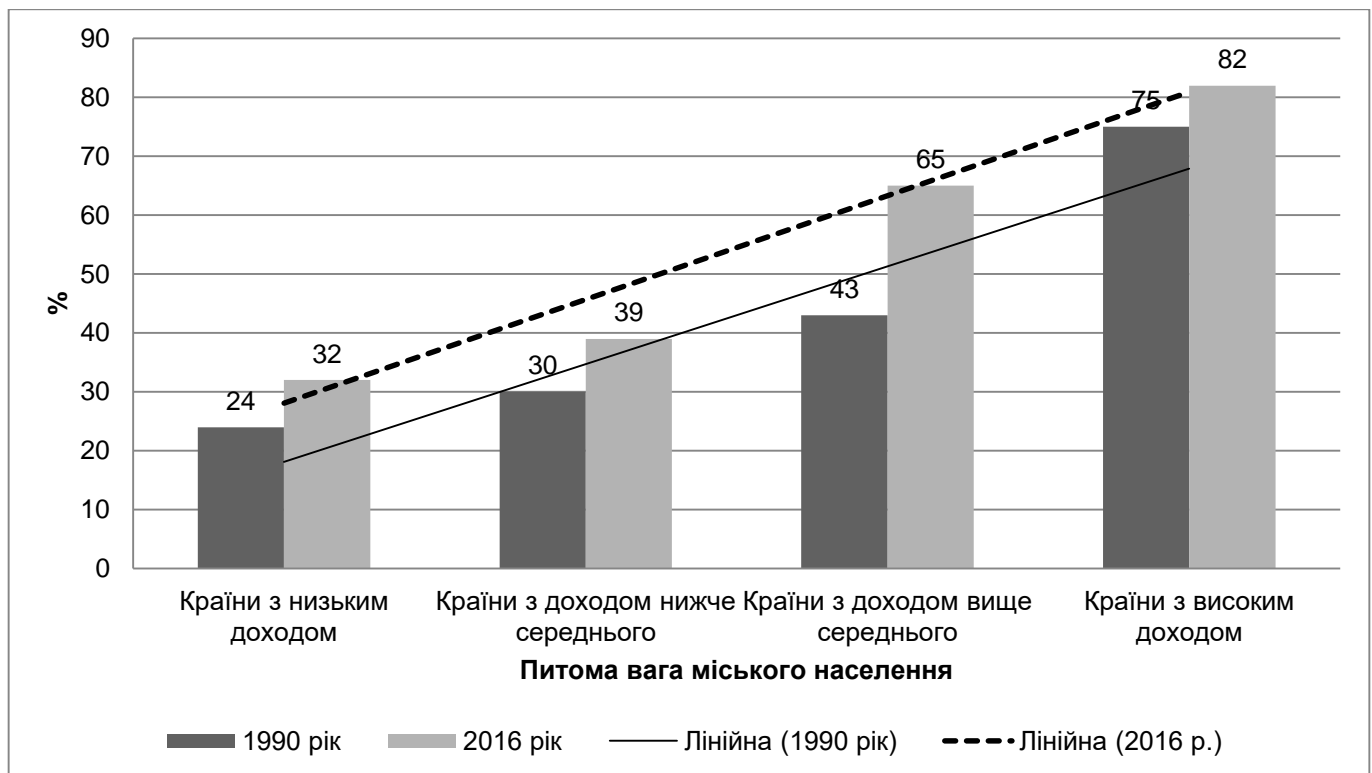

Рисунок 2. Питома вага міського населення по групам за вартістю валового національного доходу в розрахунку на 1 людину
Побудовано за даними [13].

Вибуховий ріст міст у всьому світі означає демографічний перехід від сільської до міської, і пов'язаний з переходами від сільськогосподарської економіки до масової промисловості, технології та сервісу. У принципі, міста пропонують більш сприятливі умови для вирішення соціальних та економічних проблем, ніж сільські райони. Міста створюють робочі місця та доходи, а також забезпечують освіту, охорону здоров'я та інші послуги. Про стрімке зростання міського населення також свідчать показники відношення середнього значення кількості міського населення країни до певної групи країн за доходами (рис. 3).

Найбільше зростання відбулося у групі країн з низькими доходами – якщо у 1990 р. середнє значення чисельності міського населення по країні цієї групи було 83,6 тис. чол., то у 2016 р. – 228,3 тис. чол., або у 2,7 рази. По групі де дохід нижче середнього чисельність міського населення в середньому по країні групи зросла більше ніж у 2 рази, з 558 тис. чол. до 1153,3 тис. чол. По групі з доходом вище середнього міське населення зросло на 92,5 %, а по групі країн з високими доходами міське населення зросло на 30,8 %.

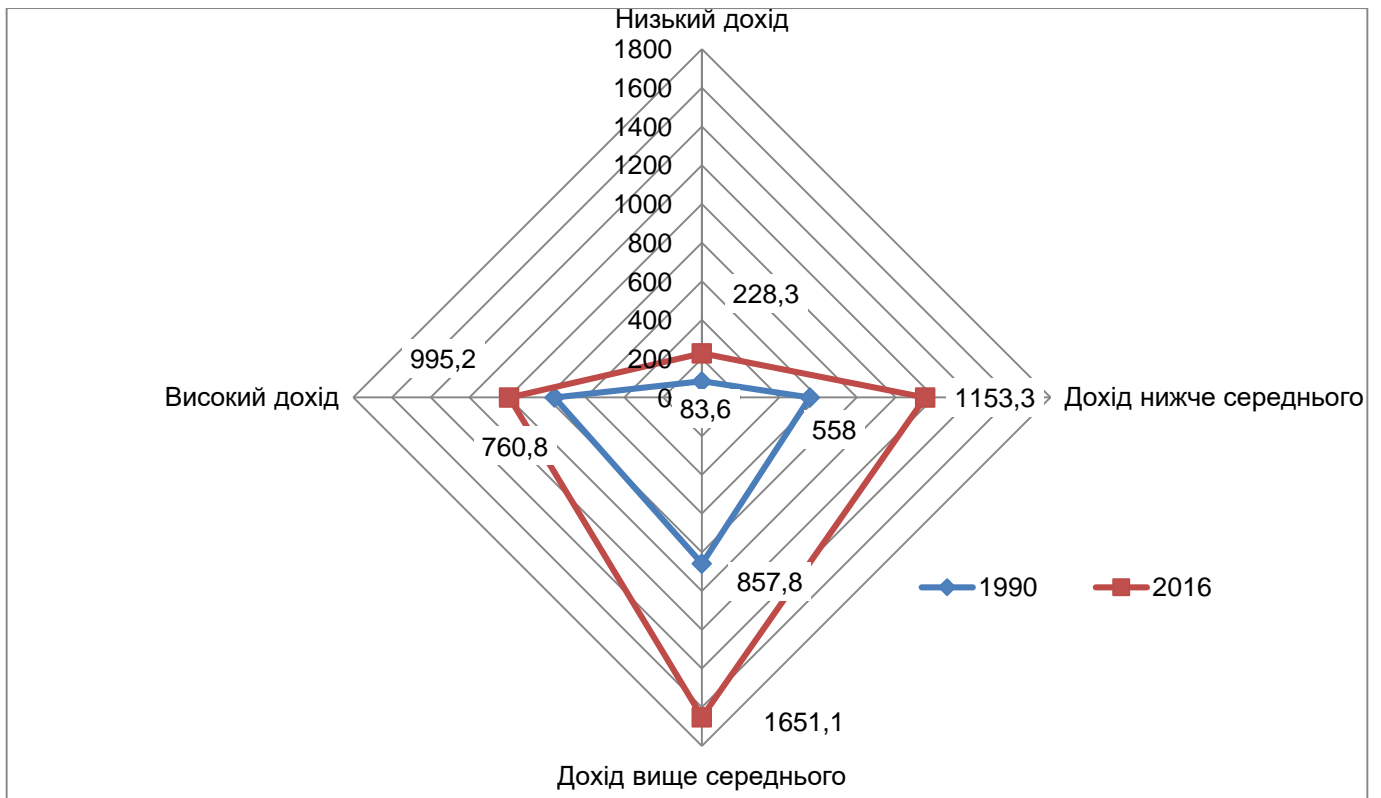

Рисунок 3. Співвідношення валового національного доходу на 1 людину та середньої чисельності населення по групах у 1990 та 2016 рр.
 Побудовано за даними [13].

Демографічна ситуація, що склалася в Україні, цілком обґрунтовано викликає стурбованість як владних структур, так і населення в цілому. Скорочення чисельності населення, зниження тривалості життя і стрімкий спад народжуваності – всі ці характеристики демографічних процесів дають підстави кваліфікувати їх як ознаки демографічної кризи [13].

Загострення демографічної ситуації обумовлене насамперед критичним станом вітчизняної економіки, руйнацією соціальної сфери, особливо на селі, зубожінням мільйонів людей, поглибленням майнового розшарування в суспільстві [14].

Досягнення сталого демографічного розвитку, створення належних умов для відтворення населення є тривалим і складним процесом. При цьому завдання полягає не скільки в подоланні депопуляції, скільки у підвищенні якості та рівня життя населення, збереженні його життєвого і трудового потенціалу [8].

Соціально-економічний стан сільських територій, які є головними постачальниками робочої сили для аграрних підприємств, характеризується наявністю процесів, що сприяють деградації трудового потенціалу і розвитку демографічної кризи [9].

Якщо розглядати питання урбанізації з точки зору України, то рекордний для України показник наявної кількості населення був зафіксований у 1992 році – 52,2 млн жителів, але починаючи з наступного року йде його поступове зменшення. На 1 січня 2018 року населення України становить 42,4 млн осіб, що майже на 200 тис. чол. менше ніж в 2017 році (Рис. 4). Що стосується чисельності населення, що проживає на сільській території, то ситуація склалася таким чином: починаючи з 1913 р. частка сільського населення у загальній кількості наявного населення постійно скорочується, так, як що у 1913 році вона складала 80,7%, то в 1981 році уже 37,5%, починаючи з 1991 року ситуація дещо стабілізувалась і частка сільського населення коливається в межах 32,8 -32,2 %. На 1 січня 2018 р. частка сільського населення складає 30,7 % від загальної кількості наявного населення.

Головними складовими зменшення кількості населення є безумовно низька народжуваність та висока смертність. Сучасний стан народжуваності такий, що забезпечується лише половина потрібного для відтворення населення, тобто для заміни покоління батьків тією ж кількістю покоління дітей.

Починаючи з 1990 року кількість народжених на 1000 наявного населення почала стрімко скорочуватись. Так, якщо у 1985 р. цей показник складав 15, то на 1 січня 2018 р. він становив – 9 народжених. Ця ситуація обумовлена перш за все економічною кризою, різким зниженням доходів широких верств населення, невпевненістю у майбутньому. До того ж, утворився значний розрив між низьким рівнем життя населення та високими європейськими стандартами. Український негативний вплив на рівень народжуваності справило руйнування системи дошкільного та позашкільного виховання, незадовільний стан репродуктивного здоров'я населення і насамперед жінок, значна частина яких працює в шкідливих умовах [15].

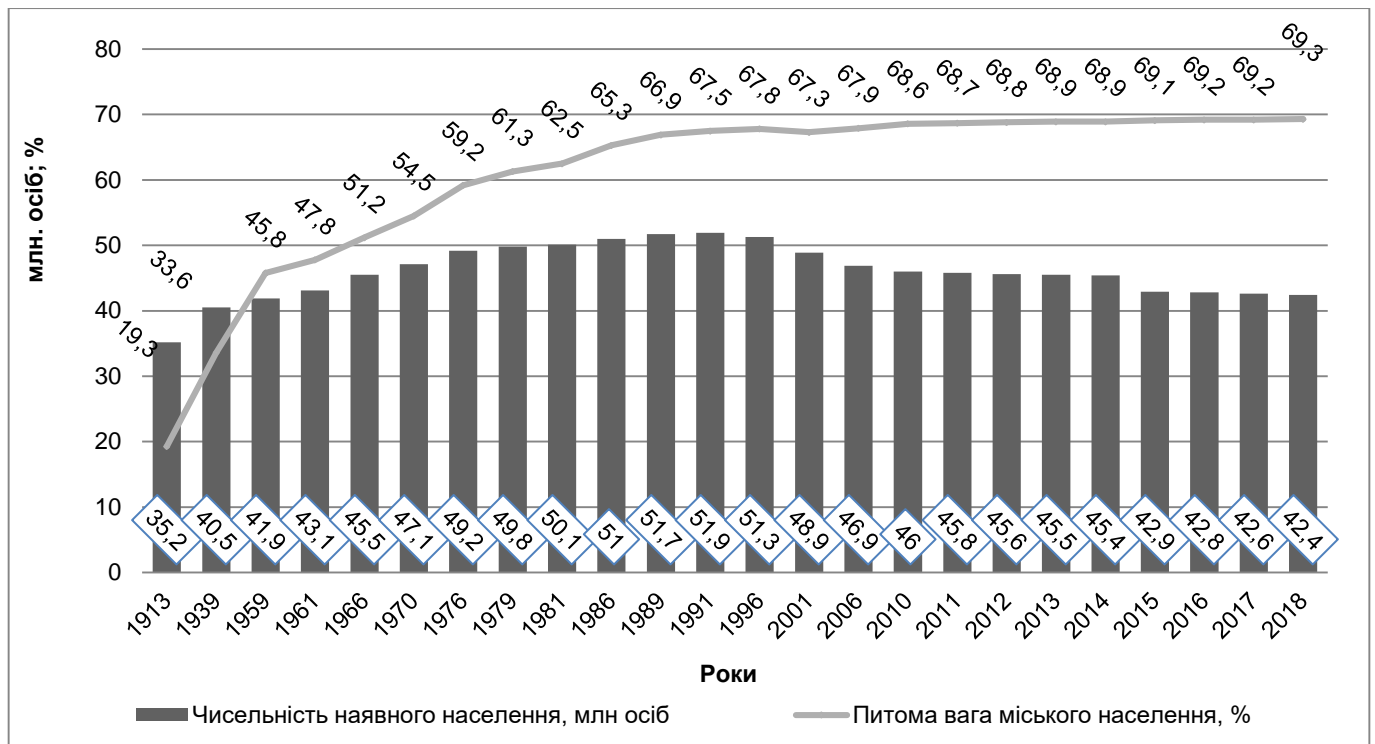

Рисунок 4. Динаміка наявного населення та співвідношення міського населення до загальної наявної кількості в Україні, %¹

Побудовано за даними [17].

Аналіз рівня і тенденцій смертності населення дає можливість побачити, що перехідний період значно загострив цей показник. Інтегральний вплив зростання смертності та скорочення народжуваності обумовило значне за своїми масштабами природне скорочення населення. За останні роки, тільки у 1990 році природний приріст склав 0,5, а у 1995 природне скорочення населення вже становило 5,8 і ця тенденція постійно зростала. На сьогоднішній день природне скорочення населення в Україні становить 14 осіб на 1000 наявного населення. Основними складовими незворотних демографічних втрат є високий рівень смертності дітей віком до 1 року та чоловіків працездатного віку. Цей показник є найвищим у Європі.

Недивлячись на те, що демографічна ситуація в Україні вкрай болюча, урбаністичні процеси в світі дають дуже великі потенційні можливості для росту виробництва сільськогосподарської продукції. Україна має дуже потужний виробничий потенціал і може забезпечувати продовольством зростаючий попит в світі. Фізична доступність продовольства формується за рахунок його виробництва та організації постачання.

Вихідною сферою, де формуються продовольчі ресурси, є сільське господарство. Глобальний попит на продукти харчування і сільськогосподарську продукцію зростатиме, оскільки детермінований передусім демографічними процесами і зростанням попиту на продовольство та корми. Прогнозоване зростання споживання продовольства буде пов'язане з дальшою зміною його структури, зумовленою темпами економічного зростання, урбанізацією і розвитком ринку біопалива. Очікуваним є зменшення споживання хліба і хлібобулочних виробів, однак виробництво зерна, з огляду на потреби в кормах і біопаливі, зростатиме. Достатньо прогнозованим є зростання споживання продуктів тваринного походження (молоко, м'ясо, яйця), а також рослинної олії і цукру. Це може спричинити значний вплив на доступність продовольства, а отже і на продовольчу безпеку країн світу.

Відповідно до цього урбанізація представляє як виклик, так і можливість для розвитку сільського господарства, а також забезпечення продовольчої безпеки. Зростаючі міста пропонують нові ринки для сільськогосподарських товаровиробників та сільських підприємців, а також можливості для крупнотоварного виробництва, особливо тому, що роздрібна торгівля надає більше прямих послуг з постачання сільськогосподарської продукції до міст. В межах міст, урбанізація стимулює зростання доходів, дозволяючи людям не тільки купувати більшу кількість продуктів, але також вимагати більш різноманітних продуктів харчування високої якості. Оскільки структура споживання продукції в містах змінюється, то також збільшується споживання м'яса, молочних продуктів, фруктів та овочів, зростає попит на широкий асортимент продукції. Вони також є високоприбутковими сільськогосподарськими продуктами, які можуть збільшити доходи сільськогосподарських товаровиробників [18].

¹ Дані про населення наведено у 1913 та 1939 рр. у сучасних межах території України, у 1959 та 1970 рр. – за переписом на 15 січня, у 1979 р. – за переписом на 17 січня, у 1989 р. – за переписом на 12 січня, у 2002 р. – за переписом на 5 грудня 2001 р., у інші роки – на початок року.

Ці тенденції протікають поряд з іншими проблемами у харчових системах, таких як:

- вибуховий приріст населення, як сільського, так і міського, вимагатиме від 50 до 60 відсотків зростання світового виробництва продуктів харчування;
- зміна клімату - це посилення погодних коливань, таких як засуха, повені та стихійні лиха;
- біженці мігрують по всьому світу найбільше після Другої світової війни [13].

З огляду на ці виклики, зрозуміло, що для забезпечення глобальної продовольчої безпеки важливо надати скоординовану підтримку та прихильність розробці поживних, безпечних, якісних, економічно і фізично доступних і стійких харчових систем. Як рекомендацію слід розробити, впровадити та зміцнити політику глобальної продовольчої безпеки. Стрімко зростаюче населення посилює попит. Цей попит слід задовольняти, інакше також стрімко зростатимуть ціни на продовольство, що в свою чергу породить соціальну напругу не тільки на рівні держави, а і усього світу. Як вихід слід впроваджувати інновації, розвивати виробничу інфраструктуру, логістику, культуру землекористування, аграрну політику - це інвестиції у довгострокову перспективу. Також слід сконцентруватись на підвищенні продуктивності та транспортабельності сільськогосподарської продукції, її якості та екологічності, вдосконаленні технології збирання та зберігання, утилізації.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Оскільки міста зростають і зростають доходи, особливо в країнах, що розвиваються, структура міських раціонів змінюється. Розширювані міста споживають величезні обсяги продуктів харчування, і з великою кількістю грошей, які вони витрачають, міські жителі купують більш дорогі та поживні продукти - більше м'ясних, молочних і оброблених продуктів, а також менше основних зернових, таких як кукурудза або пшениця.

Проте для всіх можливостей, що створюються шляхом урбанізації, нові міські райони ставлять великий попит на харчову систему – до 2050 року глобальне виробництво продуктів харчування має подвоїтися, щоб задовольнити зростаюче і переважно міське населення. Незважаючи на те, що інновації в міських або вертикальних господарствах відіграють роль ніші, переважна більшість цієї продукції буде вироблятися в сільській місцевості. Тому зростаючі міські ринки пропонують значні нові економічні можливості для фермерів. Маючи доступ до міст, дрібні фермери можуть збільшити виробництво більш високоякісних продуктів, таких як молочні продукти та овочі, і в результаті отримувати більші доходи.

Розглянувши проблему загострення демографічної кризи в Україні, ми можемо сказати, що її вирішення потребує комплексного підходу перш за все на рівні держави. Необхідною передумовою кардинального змінення демографічної ситуації у напрямку, протилежному тому, яким країна йшла протягом останніх років, може бути тільки принципово новий курс соціально-економічної політики, яка дозволить в найкоротші строки підвищити добробут громадян, знизити бідність – саме ці кроки зможуть забезпечити підвищення народжуваності, зменшення смертності населення, саме економічна ситуація найбільш істотно впливає на ці показники.

Список використаних джерел

1. *Golfer Okorie Urbanization Problems In Developing Countries*. URL: http://www.ehow.com/info_8220843_problems-created-due-urbanization.html.
2. *Childe, V. G. (1950). The Urban Revolution, Town Planning Review, 21, 3–17.*
3. *Urbanization and Social Change in West Africa* Gugler, Josef Flanagan, William Published: September 1978.
4. *Urbanization in the Middle East* Costello, V. F. Published: March 1977.
5. *Dear, M. J. (2000). The postmodern urban condition, Oxford, Blackwell Publishers.*
6. Гончар О. М. Сутність урбанізації як глобального економічного процесу // *Науковий вісник Мукачівського державного університету*. 2016. №2(6). 196 с.
7. Комарницька Г. О. Удосконалення регулювання урбанізаційних процесів у регіоні // *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України*. 2014. Вип. 5. С. 497-504.
8. Буряченко А. Урбанізаційні фактори економічного росту // *Ринок цінних паперів України*. 2013. № 7-8. С. 13-23.
9. Гукалова І. В., Омельченко Н. В. Категорія «урбанізація» у понятійній площині соціальної географії та інших наук // *Вісник Одеського національного університету. Серія : Географічні та геологічні науки*. 2015. Т. 20, Вип. 2. С. 96-108.
10. *Urbanization Is Changing the Global Food System*: URL: <https://www.thechicagocouncil.org/blog/global-food-thought/growing-food-growing-cities-food-security-urbanizing-world>.
11. Власов В. І. Динаміка чисельності сільського населення у регіонах і країнах світу // *Економіка АПК*. 2005. №10. С. 131-134.
12. Буткевич М. Н. Воспроизводство населения и социально-демографическая ситуация в России // *Социс*. 2005. № 7. С.22-31.
13. *World Development Indicators: Urbanization*: URL: <http://wdi.worldbank.org/table/3.12>.
14. Рекомендації парламентських слухань «Демографічна криза в Україні: причини та наслідки» // *Голос України*. 2003. №115-116. С. 8.
15. Концепція демографічного розвитку на 2005–2015 роки // *Збірник урядових нормативних актів України*. 2004. № 43. С. 44-57.
16. Малік М. Й., Шпикуляк О. Г. Кадровий потенціал аграрних підприємств: управлінський аспект. Київ : ННЦ «ІАЕ», 2005. С. 80.

17. Чисельність наявного населення України на 1 січня 2018 року: Статистичний збірник. 2018. 82 с.

18. Growing food for growing cities: tackling food waste along the supply chain. URL: <https://www.thechicagocouncil.org/blog/global-food-thought/growing-food-growing-cities-tackling-food-waste-along-supply-chain>.

References

1. Golfer Okorie Urbanization Problems In Developing Countries: URL: http://www.ehow.com/info_8220843_problems-created-due-urbanization.html.
2. Childe, V. G. (1950). *The Urban Revolution*, *Town Planning Review*, 21, 3–17.
3. *Urbanization and Social Change in West Africa* Gugler, Josef Flanagan, William Published: September 1978.
4. *Urbanization in the Middle East* Costello, V. F. Published: March 1977.
5. Dear, M. J. (2000). *The postmodern urban condition*, Oxford, Blackwell Publishers.
6. Honchar, O. M. (2016). *Sutnist urbanizatsii yak hlobalnoho ekonomichnoho protsesu [The essence of urbanization as a global economic process]* *Naukovyi visnyk Mukachivskoho derzhavnogo universytetu - Scientific Bulletin of the Mukachevo State University*, 2(6), 196.
7. Komarnytska, H. O. (2014). *Udoskonalennia rehuliuвання urbanizatsiinykh protsesiv u rehioni [Improvement of regulation of urbanization processes in the region]/ Sotsialno-ekonomichni problemy suchasnoho periodu Ukrainy - Socio-economic problems of the modern period of Ukraine*, 5, 497-504.
8. Buriachenko, A. *Urbanizatsiini faktory ekonomichnoho rostu [Urbanization factors of economic growth]* *Rynok tsinnykh paperiv Ukrainy - Market of Securities of Ukraine*. 7-8. 13-23.
9. Hukalova, I. V. & Omelchenko, N. V. (2015). *Katehoriia «urbanizatsiia» u poniatiinii ploschyni sotsialnoi heohrafii ta inshykh nauk [Category «Urbanization» in the conceptual plane of social geography and other sciences]* *Visnyk Odeskoho natsionalnoho universytetu. Seriya : Heohrafichni ta heolohichni nauky - Bulletin of the Odessa National University. Series: Geographical and geological sciences*. 20, Vyp.2, 96-108.
10. *Urbanization Is Changing the Global Food System*. URL : <https://www.thechicagocouncil.org/blog/global-food-thought/growing-food-growing-cities-food-security-urbanizing-world>.
11. Vlasov, V. I. (2005). *Dynamika chyselnosti silskoho naseleння u rehionakh i krainakh svitu [Dynamics of the number of rural population in regions and countries of the world]* *Ekonomika APK - Economy of agroindustrial complex*, 10, 131-134.
12. Butkevych, M. N. (2005). *Vosproyvodstvo naselenyia y sotsyalno-demohrafycheskaia sytuatsyia v Rossyy [Reproduction of population and socio-demographic situation in Russia]* *Sotsys – Socis*, 7. 22-31.
13. *World Development Indicators: Urbanization*. URL: <http://wdi.worldbank.org/table/3.12>.
14. *Rekomendatsii parlamentykykh slukhan «Demohrafichna kryza v Ukraini: prychny ta naslidky» [Recommendations of the parliamentary hearings «The Demographic Crisis in Ukraine: Causes and Consequences»]* *Holos Ukrainy - Voice of Ukraine*, 2003, 115-116, 8,
15. *Kontseptsiia demohrafichnoho rozvytku na 2005 – 2015 roky [The Concept of Demographic Development for 2005-2015]* *Zbirnyk uriadovykh normatyvnykh aktiv Ukrainy - Collection of Governmental Regulations of Ukraine*. 2004, 43, 44-57.
16. Malik, M. Y. & Shpykuliak O. H. (2005). *Kadrovyyi potentsial aharnykh pidpriemstv: upravlinskyi aspekt [Personnel potential of agrarian enterprises: managerial aspect]*. Kyiv : NNTs «IAE» - NSC «IAE», 80.
17. *Chyselnist naiavnoho naseleння Ukrainy na 1 sichnia 2018 roku Statystychnyi shchorichnyk Ukrainy za 2004 rik [The number of available population of Ukraine as of January 1, 2018: Statistical collection]* *Za red. O. H. Osaulenka*. 2005. 356-368.
18. Growing food for growing cities: tackling food waste along the supply chain. URL: <https://www.thechicagocouncil.org/blog/global-food-thought/growing-food-growing-cities-tackling-food-waste-along-supply-chain>.

ДАНИ ПРО АВТОРА

Шелудько Леся Володимирівна, кандидат економічних наук, доцент, докторант
Харківський національний аграрний університет імені В.В. Докучаєва
e-mail: lesya10081981@gmail.com

ДАННЫЕ ПРО АВТОРА

Шелудько Леся Владимировна, кандидат экономических наук, доцент, докторант
Харьковский национальный аграрный университет имени В.В. Докучаева
e-mail: lesya10081981@gmail.com

DATA ABOUT AUTHOR

Sheludko Lesya, Ph.D. in Economics, associate professor, doctoral candidate
Kharkiv National Agrarian University named after V.V. Dokuchaeva
e-mail: lesya10081981@gmail.com

Рецензент: Кошкалда Ірина Віталіївна, завідувач кафедрою управління земельними ресурсами і кадастру, д.е.н., професор, Харківський НАУ ім. В.В.Докучаєва.